

ALLEGRON MATKASSA

Alkeispianokoulukirjan valmistaminen
pianonsoiton alkeisopetukseen

Kristiina Ruusuvuori

Opinnäytetyö
Marraskuu 2015

Musiikin koulutusohjelma
Kulttuuriala

Tekijä(t) Ruusuvuori, Kristiina	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 16.11.2015
	Sivumäärä 50	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Allegron matkassa Alkeispianokoulukirjan valmistaminen pianonsoiton alkeisopetukseen		
Koulutusohjelma Musiiikin koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Ikkala, Jari; Riikonen, Riitta		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli valmistaa selkeä ja inspiroiva alkeispianokoulukirja ohjausmateriaaliksi 6-11 vuotiaiden lasten pianonsoiton opetukseen. Omassa opetustyössäni pianonsoitonopettajana minua on usein häirinnyt alkeispianokoulukirjojen väritön ja monimutkaisen näköinen ulkoasu sekä pianokappaleiden heikko tapa harjoituttaa perustekniikan eri osa-alueita riittävän mielenkiintoisesti.</p> <p>Uutta oppimateriaalia varten sävelsin yhteensä 20 pianokappaletta. Kirjan nimeksi tuli Allegron matkassa. Kokeilin pianokoulukirjan kolmea kappaletta omilla oppilaillani. Kappaleiden testaamisen tarkoituksena oli nähdä niiden toimivuus käytännössä. Soitimme kutakin kappaletta jokaisen oppilaan kanssa kahdella soittotunnilla. Aina pianotunnin jälkeen he täyttivät kappaleisiin liittyvän haastattelulomakkeen. Lomakkeen tarkoituksena oli selvittää oppilaiden mielipiteitä sävellyksistäni soittotunneilla nousseiden kommenttien lisäksi. Tutkimuksessa oli mukana kolme 8-11 vuotiasta oppilasta.</p> <p>Pohdin opinnäytetyössäni sitä, kuinka säveltää pedagogista musiikkia lapselle niin, että pianokappale säilyisi mielenkiintoisena soittoharjoituksena. Pyrin ottamaan sävellyksissäni huomioon myös sen, miten lapsen kokonaisvaltainen kehitys vaikuttaa soittotaitojen oppimiseen, sekä minkälaisia tavoitteita opetussuunnitelma asettaa perustaso 1-kurssissa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) alkeispianokoulukirja, oppimateriaali, piano, pianonsoiton alkeisopetus, säveltäminen		

Muut tiedot

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Description

Author(s) Ruusuvuori, Kristiina	Type of publication Bachelor's thesis	Date 16.11.2015
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 50	Permission for web publication: x
Title of publication Travelling with Allegro Creating a book of piano lessons for beginners		
Degree programme Degree programme in music		
Tutor(s) Ikkala, Jari; Riikonen, Riitta		
Assigned by		

Abstract

The aim of this thesis was to create a clear and inspirational book full of piano lessons for 6-11 year old children who wish to begin to learn how to play the piano. In my own work as a piano teacher, I have often been disturbed by the colourless, complicated appearance of the beginner's piano books. It has also bothered me that the piano pieces teach the different aspects of the basic technique in a weak fashion which is not sufficiently interesting.

For the new teaching material I composed 20 piano pieces. The book is called Travelling with Allegro. I tested three pieces from the book with my own students. The purpose of the testing was to see their functionality in practice. The students and I played each piece in two practice sessions. After every practice session, the students filled in a feedback form which was related to the pieces. The purpose of the form was to further clarify the students' opinions in addition to the comments given during the practice session. The three students involved in the study were 8-11 years old.

My thesis discusses how to compose pedagogical music for children so that the piano piece would remain interesting when being practiced. In my compositions, I also attempted to take into consideration how the overall development of children affects their ability to learn the skills necessary for playing and what types of goals should be set when planning the teaching of a basic level 1 course.

Keywords/tags ([subjects](#))

piano lessons for beginners, learning material, piano, elementary piano teaching, composing

Miscellaneous

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 SÄVELTÄJÄN SILMIN	4
2.1 Miten sävellykset syntyvät?	4
2.2 Opetussuunnitelman sisältö.....	6
2.3 Lapsen kehityksen vaikutus musiikin oppimiseen	7
2.4 Kuinka säveltää pedagogista musiikkia lapselle?.....	9
3 SÄVELLYKSET	10
3.1 Kirjan neljä ensimmäistä soittoharjoitusta	10
3.2 Etanan vaellus.....	11
3.3 Almanakka, palsternakka	11
3.4 Up and down	12
3.5 Kilpikonna kuutamolla	13
3.6 Elefantin selässä	14
3.7 Karamellikoira	14
3.8 Vaarin keinutuolissa.....	15
3.9 Sätkynukke	15
3.10 Jäälinnan prinsessa	16
3.11 Dinosaurusten paluu	16
3.12 Tervetuliaismarssi	17
3.13 Yksinäinen koivu	17
3.14 Ankojen aamukävely	18
3.15 Peikkometsä	18
3.16 Kissojen tikapuukävely.....	19
3.17 Revontulien tanssi.....	19
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	20
4.1 Mietintöjä sävellysten testaamisesta	21
5 TUTKIMUSTULOKSET	23
5.1 Kokemuksia kappaleesta Up and down	24
5.2 Sätkynukesta soittajien lempikappale	25

5.3 Ankat mustilla koskettimilla	25
5.4 Analysointia	25
6 POHDINTA.....	28
LÄHTEET	30
LIITTEET	32
Liite 1. Haastattelulomake	32

1 JOHDANTO

Jo pianonsoiton alkeisopetuksessa on tärkeää löytää lapselle inspiroivia ja sopivan haastavia kappaleita harjoiteltavaksi. Vain harvoin yksi pianokoulukirja sisältää riittävästi erilaisia harjoituksia lapsen soittotaidon monipuoliseen kehittämiseen sekä innostuksen ylläpitämiseen alkeisopetuksessa. Siksi jotkut opettajista käyttävät opetuksessaan useita alkeiskirjoja rinnakkain.

Monissa alkeispianokoulukirjoissa on kuitenkin sellaisia kappaleita, jotka ovat pedagogisesti hieman puutteellisia. Ne eivät välttämättä edistä soittotekniikkaan kuuluvia tärkeitä osa-alueita. Kappaleet eivät aina myöskään innosta lapsia. Ne voivat tuntua heidän mielestään tylsiltä tai liian vaikeilta. Siksi tavoitteenani on ollut valmistaa alkeispianokoulukirja, joka kehittäisi lapsen soittotaitoa mielekkäällä tavalla innostavien pianokappaleiden kautta. Lisäksi pyrkimyksenäni on ollut tehdä kirjasta ulkoasultaan ja sisällöltään selkeän ja mukaansatempaavan näköinen.

Opinnäytetyöni kautta tulen perehtymään pianonsoiton perustekniikan eri osa-alueisiin. Uskon, että opinnäytetyöni antaa minulle eväitä tulevaan pianonsoitonopettajan työhöni, sekä auttaa minua ajattelemaan alkeisopetusta entistä enemmän lapsen näkökulmasta. Rajaan aiheeni 6-11 vuotiaisiin oppilaisiin, jotka ovat pianonsoitossa alkutaipaleella.

2 SÄVELTÄJÄN SILMIN

Säveltäessäni alkeispianokappaleita olen yrittänyt laskeutua tasolle, josta voin tunnustella, millainen kappale innostaa lasta. Haastavampaa on kuitenkin ollut miettiä, kuinka kukin kappale kehittäisi jotakin soittamisen perustekniikan osa-alueita kappaleen säilyessä samalla kiinnostavana soittoharjoituksena. Olen joutunut pohtimaan, mistä asioista pedagoginen pianokappale koostuu, ja mitä pedagogisuus oikeastaan merkitsee.

Sana pedagoginen tarkoittaa kasvatusopillista tai opettavaista. (Suomisanakirja 2015.) Sen sijaan pedagogiselle musiikille ei ole olemassa selkeää määritelmää. Äikkään (2004, 17) mukaan pedagoginen musiikki sisältää tarvittavat ainekset kunkin instrumentin musiikin tekemisen harjoittamiseen. Pedagogisen musiikin tarkoituksena on siis kehittää soittotekniikkaan kuuluvia eri osa-alueita. Pyrkimyksenäni on ollut säveltää sellaista musiikkia, joka auttaa jonkin spesifin asian oppimisessa pianonsoiton perustekniikassa.

Juntun (2010, 104) mukaan Hallam (2006) määrittelee, että pianonsoittoon kuuluu jatkuva uusien taitojen opettelu ja niiden sulauttaminen osaksi aiemmin opittua. Oppilaalla saattaa olla käynnissä samaan aikaan useita eri vaiheessa olevia oppimisprosesseja. Opettajana tulisi kuitenkin huolehtia siitä, etteivät kaikki näistä päällekkäisistä prosesseista olisi liian haastavia, sillä se saattaisi vaikuttaa negatiivisesti oppilaan motivaation. (Junttu 2010, 104.) Säveltäjänä minun tulisi siis osata arvioida alkeiskappaleille sopiva vaikeustaso.

2.1 Miten sävellykset syntyvät?

Monet tuttavistani ovat ihmetelleet, mistä sävellykseni syntyvät. Tätä olen yrittänyt selvittää itsellenikin. Gloverin (2000, 1) mukaan lapset ovat kekseliäitä ja kyvykkäitä musiikin tekijöitä. Jos heidät jätetään soittamaan jotakin instrumenttia, he osaavat soveltaa tuntemaansa musiikkityyliä ja sille ominaisia kuvioita, ja järjestää äänet musiikilliseen muotoon (Glover 2000, 1). Muistan itse keksineeni omia pianokappaleita ja lauluja jo pienenä lapsena. Olen jo silloin viettänyt lukuisia tunteja pianon äärellä ja seikkaillut pianon koskettimilla etsien sieltä mielenkiintoisen kuuloisia sointumaailmoita. Musiikin tekemiseen tarvittavat taidot ovat siis päässeet kehittymään jo lapsesta saakka.

Mosonyin mukaan säveltäjien aiheet heidän tekemiinsä kappaleisiin kumpuavat piilotajunnasta. Kappaleiden syntyyn saattaa vaikuttaa pakonomainen tunne ikään kuin irtautua oman minuutensa tarkkailusta ja antaa samalla vapauden tuntua piilotajunnalleen. Musiikki on yhteydessä psyykkiseen työhön. Sekä unien että musiikin sisällöt ovat lähtöisin piilotajuntamme syövereistä. (Lehtonen 2010, 241.) Davisin mukaan (Lehtonen 2010, 240) sävellykset ilmentävät symbolisesti taiteilijan sielunelämää.

Ervasti, Muhonen & Tikkanen (2013, 253-254) ovat tiivistäneet Kaschubin ja Smithin (2009) säveltämisprosessimallin monivaiheiseksi tehtäväksi. Sävellyksen saa alulle inspiraatio, jota seuraa pian suunnitteluvaihe. Jos ei ole selkeää ajatusta siitä, minkälaisen sävellyksen haluaa tehdä, on hankalaa päästä hyvään lopputulokseen. Suunnittelun jälkeen alkaa tutkimusvaihe, jossa työskentely saattaa näyttää päämäärättömältä ja ehkä jopa hieman turhalta. Tämä kuitenkin kuuluu luovaan prosessiin ja tämän avulla alkaa syntyä materiaalia, jotka vievät säveltämisessä eteenpäin. Uusien ideoiden ja erilaisten kokeilujen kautta sävellyks kootaan yhteen ja se merkitään muistiin esimerkiksi äänittämällä tai nuotintamalla. Usein sävellyksen yksityiskohtia joudutaan muokkaamaan. Sävellysprosessin aikana ja sen jälkeen säveltäjä arvioi kriittisesti valmistamaansa kappaletta ja saattaa käyttää arvioinnin

apuna myös vaikkapa opettajaa tai ystävää. (Ervasti, Muhonen & Tikkanen 2013, 253-254.)

Säveltäminen on fyysinen, emotionaalinen ja älyllinen prosessi. Sävellysprosessi saattaa olla usein myös tuskallinen. (Ervasti, Muhonen & Tikkanen 2013, 254.)

Sävellysprosessi, jonka kävin läpi tätä opinnäytetyötä varten, oli tässä suhteessa erilainen. Valmistin kaksikymmentä melko lyhyttä alkeispianokappaletta. Kukin kappale syntyi omalla tavallaan. Osa kappaleista syntyi aivan kuin itsestään, ilman tuskallista työskentelyä. Koska kappaleisiin piti kuitenkin miettiä niiden pedagoginen sisältö, kaikki kappaleet eivät syntyneet yhtä helposti. Joukossa oli niitä kappaleita, jotka vaativat syntyäkseen enemmän aikaa ja päänvaivaa. Kappaleeseen saattoi lisäksi joutua tekemään runsaasti muokkauksia.

Joidenkin kappaleiden melodian alku ilmaantui mieleeni yhtäkkiä, jolloin äänitin sen välittömästi puhelimeeni. Saatoin myöhemmin palata tuohon melodiaan ja jatkaa sitä, ja säveltää sen kokonaiseksi kappaleeksi. Ennen kuin aloitin varsinaisen säveltämisen, olin pohdiskellut, millaisia asioita alkeiskappaleiden tulisi harjoituttaa. Suuntasin ajatuksiani johonkin tekniseen asiaan, ja yritin miettiä, millainen kappale kuulostaisi mukaansatempaavalta, kun siihen yhdistäisi jonkin teknisen osa-alueen.

Säveltämisen lisäksi musiikin luovaa tekemistä voidaan kutsua myös improvisoinniksi, sepittämiseksi tai musiikilliseksi keksinnäksi (Ojala & Väkevä 2013, 7). Säveltäessäni käytän aina apuna improvisointia, sillä sen avulla pystyn tuottamaan uusia ideoita ja uutta materiaalia sävellystä varten. Sävellysprosessissa saattaakin usein sekoittua kaikki erilaiset musiikin luovaan tekemiseen tarvittavat keinot.

2.2 Opetussuunnitelman sisältö

Säveltäessäni kappaleita minun on täytynyt ottaa huomioon opetussuunnitelmaan laadittu pianonsoiton tasosuoritusten sisältö. Alkeiskappaleeni ovat perustaso 1-

kurssin tasoisia. Luontevan soittotaidon löytämisen lisäksi kurssin tavoitteisiin kuuluu, että soittaja oppii lukemaan yksinkertaista nuottitekstiä ja tulkitsemaan musiikkia. (Pianonsoiton tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005.) Pedagogisen musiikin tulisi siis kehittää näitä taitoja.

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän (2005) ja Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän (2002) opetussuunnitelman perusteisiin on koottu tavoitteita, jotka ovat luomassa pohjaa kannustavalle opiskeluilmapiirille ja samalla innostamassa musiikin elinikäiselle oppimiselle. Näiden oppimäärien yksi tärkeimmistä yhtäläisyyksistä lieneekin antaa soittajalle edellytykset hyvän musiikkisuhteen syntymiselle.

2.3 Lapsen kehityksen vaikutus musiikin oppimiseen

Juntun (2010, 112) mukaan Numminen (1999) määrittelee lapsen fyysisen kasvun olevan koko ajan vuorovaikutuksessa hänen motorisen, kognitiivisen ja sosio-emotionaalisen kehityksensä kanssa. Sosio-emotionaalinen kehitys tarkoittaa sitä, että lapsi harjoittelee sosiaalisia taitojaan muiden ihmisten kanssa sekä opettelee tulemaan toimeen itsensä kanssa (Junttu 2010, 112).

Juntun (2010, 112) mukaan Numminen (1999) ja Takala & Takala (1992) määrittelevät kognitiivisen kehityksen sellaiseksi vaiheeksi, jossa lapsi sulauttaa aiemmin oppimiansa tietoja ja taitojaan uuteen, ja osaa soveltaa ja näin luoda myös aivan uutta tietoa. Tällä tavalla hän oppii arvioimaan omaa toimintaansa ympäristön asettamiin vaatimuksiin nähden (Junttu 2010, 112).

Soittaminen on hyödyllinen työkalu koko persoonallisuutemme kehittämisessä.

Soittaessamme ilmaisemme itseämme sekä kehollamme että tunteillamme.

Pianonsoitto ei siis ole pelkästään vain motoriikkaa, vaan kokonaisvaltaista ilmaisua.

Lapsen motoriikka ei välttämättä ole kuitenkaan ehtinyt vielä kehittyä niin pitkälle,

että hän pystyisi keskittymään jo varsinaiseen musisoimiseen. Opettajalla tulisi olla tuntosarvet herkkinä havainnoimaan sitä, missä motorisen kehityksen vaiheessa lapsi on. (Junttu 2010, 113.)

Lapset harrastavat liikuntaa aiempaa vähemmän. Juntun (2010, 114) mukaan tämä näkyy myös soitonopettajan työssä. Kaikenlainen liikunnallinen osaaminen olisi kuitenkin soittoharrastusta aloittavalle lapselle hyödyksi. Soittamisessa tarvittavat karkeamotoriikka, hienomotoriikka ja tasapaino ovat riippuvaisia toisistaan. Soittaminen on huomattavasti helpompaa, jos lapsi hallitsee kehonsa myös arkipäivän tilanteissa. Tavallinen perusliikunta parantaa kehonhallintaa, joka auttaa soittamisessa. (Junttu 2010, 114.)

Tarvitsemme pianonsoitossa tasapainotaidon lisäksi sekä hieno- että karkeamotorisia käsittelytaitoja. Juntun (2010, 124) mukaan hienomotorisiin taitoihin kuuluvat pianonsoitossa mm. sormityöskentely, artikulaatio sekä ranteen ketterä käyttö. Sen sijaan karkeamotorisiin taitoihin kuuluvat esimerkiksi käsivarren paikasta toiseen liikuttaminen, käsien välinen yhteistyö sekä kehon rytmin hahmottaminen ja hallinta. Jotta voimme kehittää sormiemme hienomotoriikkaa, on pohjalla oltava riittävä karkeamotoristen taitojen hallinta. Motoriikka kehittyykin koko elämämme ajan ja siinä aina edellinen vaihe antaa valmiudet seuraavan vaiheen kehittymiselle. (Junttu 2010, 124-125.)

Kehontuntemusta on tärkeää opettaa jo soittoharrastusta aloittelevalla lapsella. Se on perustana lapsen motoristen taitojen kehittymiselle. Juntun mukaan Mark (2003) pitää tärkeänä, että pianisti hahmottaa käden eri osat, osaa säädellä käden painoa sekä pystyy liikuttamaan käsiään hitaasti, nopeasti, kevyesti tai raskaasti. Oppilas osaa myös rentouttaa eri kehon osia, samalla kun toiset osat ovat aktiivisia. (Junttu 2010, 131-132.)

Pianonsoitto ja ylipäätään minkä tahansa instrumentin soittaminen opettaa lasta suunnan ja ajan hahmottamisessa. Aluksi suuntien hahmottaminen voi olla pianon

ääressä lapselle hankalaa, kun sävelkorkeuden mukaan ylös soittaminen tarkoittaa koskettimistolla oikealle menemistä. Sen sijaan ajan hahmottaminen kehittyy rytmää opeteltaessa. Soittaminen kehittää myös lapsen avaruudellisen hahmottamisen kykyä. Tarvitsemme sitä pianonsoitossa arvioidaksemme kuinka paljon voimaa, tilaa tai liikettä on tarpeellista käyttää soittaessamme jotakin kappaletta. Lapsen kehonhallinnan kehittyessä hän oppii säätelemään liikkeitänsä kuhunkin tilanteeseen sopivaksi. (Junttu 2010, 132-133.)

2.4 Kuinka säveltää pedagogista musiikkia lapselle?

Kirjailija Maksim Gorkin mielestä lasten kirjat pitäisi kirjoittaa paremmin kuin aikuisten kirjat (Kabalevsky 1988, 120). Yhtä lailla pitäisi siis panostaa lasten musiikin säveltämiseen. Hyviin tuloksiin ei päästä pelkällä säveltäjäjyydellä, vaan säveltäjän on oltava samanaikaisesti myös kasvattaja ja opettaja (Kabalevsky 1988, 120).

Säveltäjänä tulisi varmistaa musiikin eloisuus, kun taas kasvattajana tulisi huolehtia musiikin koulutuksellisesta sopivuudesta. Opettajan ominaisuudessa tulisi ajatella, että musiikki kehittäisi mielikuvituksen lisäksi lapsen rakkautta elämää, ihmiskuntaa, luontoa ja hänen kotimaataan kohtaan. Usein joku näistä elementeistä kuitenkin puuttuu lasten kappaleista. Kappale saattaa olla käyttökelpoinen jonkin teknisen osa-alueen kehittämiseen, mutta ei ole välttämättä taiteellisesti kiinnostava. Voi olla myös kappaleita, jotka ovat taiteellisesti kiinnostavia, mutta kuulokovaltaan liian kaukana lapsen maailmasta. Lapsen ajatusmaailman tunteminen on siis säveltämisen lähtökohta. Säveltäjän tulee antaa siinä lapselle pala sydäntään, eikä vain siirtää hänelle taitojaan. (Kabalevsky 1988, 120-121.)

3 SÄVELLYKSET

Sävelsin yhteensä 20 pianokappaletta, joista kolme on varsinaista tutkimusta varten. Sävellyksiä tuli enemmänkin, mutta päätin rajata kirjaan tulevan määrän kahteenkymmeneen. Kirjan kappaleet vaikeutuvat asteittain ensimmäisistä yhden käden harjoituksista aina käsien yhteistyöskentelyyn ja pedaalin käyttöön saakka.

Pyrin tekemään kappaleista erilaisia sekä tekniseltä haastavuudeltaan että kuulokuvaltaan. Kirjassa on useita kappaleita, joihin olen säveltänyt myös säestysosuuden. Säestäjänä voi toimia joko opettaja tai esimerkiksi oppilaan kaveri. Osa kappaleista saattaa näyttää nuottikuvaltaan hankalalta alkeistasoon nähden, mutta on opeteltavissa opettajan avustuksella ja korvakuuloa apuna käyttäen. Testasin kolmella piano-oppilaallani kirjan kappaleita nimeltä Up and down, Sätkynukke sekä Ankkujen aamukävely.

3.1 Kirjan neljä ensimmäistä soittoharjoitusta

Kirjan neljänä ensimmäisenä pianokappaleena ovat säestyksineen kaksi oikean käden harjoitusta, Poutasäällä ja Piiloleikki sekä kaksi vasemman käden harjoitusta, Viikonloppu ja Sateenvarjon alla. Kukin näistä kappaleista harjoituttaa ensin erikseen sekä oikeaa että vasenta kättä. Esimerkiksi opettaja voi halutessaan säestää kutakin kappaletta säveltämilläni yksinkertaisilla säestyksillä. Kirjan ensimmäisissä harjoituksissa ei ole vielä merkintöjä dynamiikasta tai muista musiikillisista asioista, sillä näiden kappaleiden tarkoitus on vain harjoituttaa peruskosketuksen lisäksi nuottien löytämistä molempien avaimien viivastoilta. Kappaleet soitetaan non-legatossa.

Näissä kappaleissa oppilas saa aluksi rauhassa keskittyä yhteen käteen kerrallaan ja hän oppii hahmottamaan, kumpi käsi on oikea, kumpi vasen. Kappaleita soittaessa tulee harjoiteltua myös sorminumerot. Esimerkiksi alkeispianokoulukirjassa Lukutunti pienelle pianistille on ensimmäisinä pianokappaleina yhden käden harjoituksia sekä oikealle että vasemmalle kädelle (Ahonen & Rouhe 2002). Valmistamassani piano-koulukirjassa ensimmäisten soittoharjoitusten uutena asiana ovat kuitenkin kappaleiden säestykset. Säestykset saavat yksinkertaiset alkeisharjoitukset kuulostamaan inspiroivilta.

3.2 Etanan vaellus

Etanan vaellus on ensimmäinen harjoitus, jossa oppilas pääsee soittamaan molemmilla käsillään. Opettaja tai oppilaan kaveri voi halutessaan säestää kappaletta. Kirjan ensimmäisissä pianokappaleissa erikseen esiintyneet G- ja F-avain ovat nyt kumpikin käytössä. Tässä kappaleessa kädet soittavat kuitenkin vielä vain vuorotellen, paitsi toiseksi viimeisessä tahdissa kaksi oikean käden neljäsosanuottia soittavat vasemman käden puolinuotin kanssa yhtä aikaa. En halunnut vielä tähänkään kappaleeseen dynamiikkamerkintöjä mukaan. Etanan vaellus harjoituttaa peruskosketuksen lisäksi käsien yhteistyöskentelyä. Kappale voidaan soittaa joko non-legatossa tai legatossa.

Kosketuksella voidaan toteuttaa kaikki pianon tekniikkaan ja tulkintaan liittyvät vivahteet. Siihen sisältyvät esimerkiksi artikulaatio, dynamiikka ja rytmiin vaikuttavat tekijät. (Kianto 1994, 47.) Etanan vaellus on pianokoulukirjan ensimmäinen kahden käden kappale, jonka voi halutessaan soittaa jo legatossa. Päinvastoin kuin non-legatossa, legato on perustekniikkaan kuuluva vaakasuora liike koskettimistolla (Kianto 1994, 65). Siinä sävelet soitetaan peräkkäin saumattomasti ikään kuin ryömimällä koskettimelta toiselle.

3.3 Almanakka, palsternakka

Tämän kappaleen melodia syntyi aivan kuin itsestään. Vasta myöhemmin ajattelin, että kappaleeseen sopisi hyvin jotkut sanat. Pidin itseäni huonona sanojen keksijänä ja kyselin aluksi, jos joku tuttavistani innostuisi keksimään tälle lyhyelle kappaleelle sanat. Kun kukaan ei tarttunut tarjoukseeni, tein ne lopulta itse.

Almanakka, palsternakka-kappaleessa oppilas soittaa pelkästään oikealla kädellä. Kappale kuulostaa erityisen hauskalta, jos sitä säestää opettaja tai oppilaan kaveri. Soittaessa voidaan myös laulaa yhdessä. Esimerkiksi Vivon alkeiskirja sisältää useita pianokappeleita, joihin sisältyy sanat ja säestysosuus (Jääskeläinen & Kantala 2003). Kappaleessa harjoitellaan non-legaton ja staccaton soittamista. Tässä kappaleessa esiintyvät ensimmäinen musiikkisana sekä dynamiikkamerkintä. Kappaleen luonnetta kuvaa sana allegro ja kappale soitetaan mezzofortessa.

Kiannon (1994, 73) mukaan pianonsoitossa on tärkeää opettaa vasta-alkajien ensimmäiseksi kosketustavaksi non-legato. Pianistin sormet ovat aluksi hyvin heikot, eikä käsivarren lihasten yhteistoiminta, lihaskoordinaatio ja niin kutsuttu painonsiirto sormelta toiselle ole vielä päässeet kehittymään kunnolla. Siksi on järkevämpää aloittaa alussa karkeamotorisen liikkeen opettelemisesta. Non-legaton opetteleminen ensimmäisenä kosketustapana vähentää oppilaan jäykkyyttä. Varsinkaan lapset eivät ole tottuneet käyttämään vain jotakin kehon yksittäistä osaa kerrallaan. Lapsen keho toimii kokonaisvaltaisesti koko vartalon seurattessa liikettä mukana. (Kianto 1994, 73.)

3.4 Up and down

Up and down on ensimmäinen niistä kolmesta kappaleesta, jota olen testannut oppilaillani. Tässä kappaleessa oppilas käyttää molempia käsiään, mutta kädet eivät enää soita vuorotellen, vaan samanaikaisesti vasemman käden säestäessä oikeaa kättä koko- ja puolinuoteilla. Kappaleessa esiintyvät ensimmäistä kertaa kahdeksas-

osanuotti ja -tauco. Kappale soitetaan laulavasti ja äänenvoimakkuus vaihtelee mezzoforten alaisuudessa.

Up and down -kappale harjoituttaa käsien yhteistyöskentelyä. Tässä kappaleessa opetellaan myös legaton soittamista. Legato -soittotapaan pitää ohjata heti alusta alkaen, sillä muuten oppilas oppii helposti antamaan käden painoa erikseen jokaiselle nuotille, jolloin hän käyttää koko ajan pystysuoraa liikettä. Legato on liikkeenä vaaka-suorasti tapahtuvaa kävelyä sormelta toiselle (Kianto 1994, 65).

Lisäksi oppilas pääsee harjoittelemaan kappaleessa tapahtuvaa äänenvoimakkuuden vaihtelua. Crescendo ja diminuendo ovat merkitty nuottiin ”kiila”-merkeillä. Esimerkiksi Pianon Avaimen alkeisohjelmiston kirjassa dynamiikkamerkintöjä opellaan jo kirjan alusta alkaen (Louhos, Juris & Tawaststjerna 2002).

3.5 Kilpikonna kuutamolla

Tämä kappale on jo hieman edellisiä haastavampi, koska melodia onkin vasemmassa kädessä. Oikea käsi säestää vasemman hyväntuulista melodiaa marssin tahtiin yksinkertaisilla kaksiäänisillä soinnuilla, jotka ovat staccatossa. Kappaleessa harjoitellaan vasemman käden legaton yhdistämistä oikean käden staccatoon. Nuottiin on merkitty tilapäiset etumerkit.

Oikean käden sointuja voidaan aluksi harjoitella non-legatossa, sillä muuten oppilas saattaisi soittaa staccato-soinnut turhan jäykästi joutuessaan yhdistämään heti kaksi asiaa, sointujen soittamisen ja staccaton. Kiannon (1994, 73) mukaan fyysinen jäykkyys syntyy oppilaan jännittäessä vastakkaisia lihaksia yhtä aikaa, joka saattaa hallitsemattomana johtaa kramppiin. Opettajan tulisikin näyttää oppilaille riittävästi

mallia antaen hänelle soivia mielikuvia soitettavasta kappaleesta (Kianto 1994, 73-74).

3.6 Elefantin selässä

Tässä kappaleessa oppilaan kädet soittavat pääosin vuorotellen, mutta oppilas pääsee kokeilemaan käsien ristikkäin menemistä. Vain yksi tahti koko kappaleesta on sellainen, jossa kädet soittavat samaan aikaan. Siinä tahdissa soitetaan unisonossa.

Juntu (2010, 71-72) kertoo tiivistäneensä säveltäjä György Kurtágin pianolle tekemästä Játékok- kokoelmasta nousevat pedagogiset erityispiirteet seitsemäksi pedagogiseksi periaatteeksi. Nämä periaatteet ovat nousseet pinnalle kokoelman musiikillisesta materiaalista ja ovat osoittautuneet hyödyllisiksi opetustyössä. Yksi Juntun määrittelemistä pedagogisista periaatteista on kehon keskiviivan ylittäminen, eli käsien ristiin vienti. Elefantin selässä –kappaletta soittaessa kädet menevätkin toistensa yli ristikkäin. Sen nähdään olevan hyväksi oppilaan tasapainoainin kehittymiselle. Kehon keskiviivan ylittäminen parantaa myös soittajan asentokontrollia sekä eriyttää kehon eri puoliskojen havainnoimista. (Juntu 2010, 71.)

3.7 Karamellikoira

Karamellikoira -kappaleessa vasen käsi säestää oikean käden reipasta melodiaa kvintti- ja sekuntisoinnuilla. Kappale on luonteeltaan iloinen ja siksi se soitetaan lähes kokonaan staccatossa. Tämä kappale vaatii oppilaalta jo vähän enemmän käden hienomotoristen taitojen kehitystä.

Karamellikoirassa alun oikean käden mezzofortessa soitettava melodia toistuu sen jälkeen fortessa oktaavia ylempää. Kohta, jossa käsi joutuu siirtymään oktaavia ylemmäksi, vaatii oppilaalta sujuvaa käden ja silmän yhteistyötä. Juntun (2010, 136) mukaan visuaalinen havaitseminen onkin tärkeä taito soittamisessa, sillä soittaminen vaatii nuotinluvun ohella hyvää käsi-silmä-koordinaatiota.

3.8 Vaarin keinutuolissa

Tässä kappaleessa oikean käden rauhallista melodiaa säestää vasemman käden keinuva melodia. Kappaleeseen tuo tyyneyttä käsien kauniit legato-linjat ja vaihtelevuutta äänenvoimakkuuksien erot. Kappale harjoituttaa käsien yhteisen legato -soittotavan löytämistä.

Juntun (2010, 72) yksi Játékok-kokoelmasta tiivistämä pedagoginen periaate on tulkinnan prosessin omaksuminen. Hänen mukaan tämä olisi tärkeää sisällyttää osaksi oppilaan kappaleiden harjoitusprosessia. Oppilaan tulisi siis soittouransa alkutaipaleelta lähtien aina miettiä kappaleen luonnetta, eli miten kyseinen kappale tulisi soittaa. Junttu kertoo musiikin tulkinnallisen soittamisen lisäävän soittajan sisäistä motivaatiota. (Junttu 2010, 72.) Tässä sävellyksessä onkin tärkeää etsiä yhdessä oppilaan kanssa kappaleesta sen musiikillinen sisältö ja auttaa oppilasta sen tulkittamisessa. Kappaleesta tulisi kaivaa esiin oikean käden soiva melodia sekä löytää sen musiikillinen idea dynamiikan vaihteluilla.

3.9 Sätkynukke

Sätkynukke on toinen oppilailla testaamistani kappaleista. Se saattaa aluksi sekä kuulostaa että näyttää oppilaan mielestä vaikealta, mutta on lopulta todella looginen, ja siksi nopeasti opittava kappale. Koko kappale soitetaan staccatossa, mikä

luo kappaleeseen pirteän tunnelman. Vasen käsi käy jatkuvasti ikään kuin poimimassa neljäsosanuotteja oikean käden yli. Kappaleessa hauskan efektin luo äänenvoimakkuuden vaihtelu fortin ja pianon vuorotellussa, sekä kappaleen lopussa äänen voimistuminen aina fortissimoon asti.

Kuten kappaleessa Elefantin selässä, myös tässä kappaleessa oppilaan kädet menevät soittaessa ristikkäin. Sätkynukke on kuitenkin kappaleena hieman pidempi kuin Elefantin selässä –kappale. Sätkynukessa oppilas joutuu ylittämään kehonsa keskiviivan jatkuvasti. Tällaisen kappaleen soittaminen kehittää asennonhallintaa sekä parantaa kehon eri puoliskojen havainnoimista (Junttu 2010, 71).

3.10 Jäälinnan prinsessa

Tämän kappaleen kaunista melodiaa säestää vasemmassa kädessä Albertin basso. Albertin basso on pianomusiikissa usein esiintyvä murtosointuinen säestystapa. (Musiikin perusteet 2015.) Tällaista säestyskuviota käytetään useissa klassismin ajan pianosonaateissa. Jäälinnan prinsessa muistuttaakin kappaleena pianosonaatin alkua.

Jäälinnan prinsessa -kappaleessa on tärkeää pitää tasainen pulssi. Dynaamiset vaihtelut saavat kappaleen kuulostamaan vivahteikkaalta ja huolettomalta. Kappale vahvistaa käsien yhteistyöskentelyä. Sävellyksessä kannattaa harjoitella erityisesti oikean käden soivan melodian yhdistämistä vasemman käden tasaiseen ja kepeään säestykseen.

3.11 Dinosaurusten paluu

Dinosaurusten paluu on jännittävä kappale, jossa salaperäisen tunnelman luo sävelten seikkaileminen suuren oktaavialan ja kontraoktaavialan alueella.

Kappaleeseen tuo kontrastia myös kosketustavan vaihteleva legaton ja staccato välillä sekä kappaleessa esiintyvät aksentit ja dynamiikkaerot. Kappale soitetaan rauhallisesti.

Linnankiven, Tenkun ja Urhon (1981, 43) mukaan musiikin dynaamiset vaihtelut ja niiden havainnointi edistävät kuunteluherkkyyttä. Usein dynamiikan vaihtelu tuokin kappaleeseen sen tunnepitoisimman sisällön. Säveltäjänä voi vaikuttaa kappaleen tunnelmaan juuri dynaamisilla vaihteluilla. (Linnankivi, Tenkku & Urho 1981, 43.) Dinosaurusten paluu -kappaleessa suurimman jännityksen synnyttääkin dynamiikan vaihtelu.

3.12 Tervetuliaismarssi

Tervetuliaismarssi on vauhdikas nelikätinen pianokappale, jossa primo soittaa kappaleen melodian unisonossa sen viimeistä tahtia lukuun ottamatta. Secondo säestää melodiaa hauskalla, yksinkertaisella säestyksellä. Kappale on luonteeltaan iloinen ja muistuttaa hieman sirkusmusiikkia.

Tässä kappaleessa on tärkeää tuoda esiin primon soiva melodia. Kiannon (1994, 46) mukaan piano ei soi itsestään, vaan sointi on riippuvainen kosketuksesta. Opettajan tulisi etsiä yhdessä oppilaan kanssa kappaleen luonteeseen sopivaa kosketusta. Tervetuliaismarssissa secondon tulisi taas kuunnella tarkasti primoa ja antaa melodialle tilaa säestäjänä.

3.13 Yksinäinen koivu

Tämä sävellys on hieman kaihoisa ja surumielinen. Melodia soitetaan unisonossa. Kappaleeseen on säestys, joka on varsinaista oppilaan osuutta vaativampi. Säestäjänä voi toimia siis opettaja tai pianonsoitossa vähän edenneempi oppilaan kaveri. Kappale kuulostaa kauniilta, kun siihen otetaan säestys mukaan.

Pianokoulukirjassa Pianon avain 1 on kaksi yhteissoittokappaletta, Hyrrä ja Pienen pieni veturi, joissa kappaleiden melodiat soitetaan unisonossa. Hyrrä on tehty kahdelle ja Pienen pieni veturi kolmelle soittajalle. (Louhos, Juris & Liu-Tawaststjerna 1995 .) Yhteissoittokappaleet tuovat vaihtelua harjoitteluun jo pianonsoiton vasta-alkajalle.

3.14 Ankojen aamukävely

Ankojen aamukävely on viimeinen oppilailla testaamistani kappaleista. Se soitetaan h-säveltä lukuun ottamatta mustilta koskettimilta. Kappale saattaa näyttää nuottikuvaltaan hankalalta, kun alkuun on merkitty kuusi ylennysmerkkiä ja nuotista löytyy jonkun verran myös dynamiikkamerkintöjä. Oppilaan on kuitenkin helppo hahmottaa tätä kappaletta, kun hän ajattelee mustia koskettimia kaksosten ja kolmosten ryhminä. Näin opastavat esimerkiksi kirjat Lukutunti pienelle pianistille sekä Suomalainen pianokoulu: Alkusoitto (Ahonen, Rouhe, Uusitalo & Nordgren 2002; Saari, Sarmanto-Neuvonen & Ranta 2002).

Kappaletta voi olla yksinkertaisinta lähteä opettelemaan ilman nuottia korvakuulon avulla yhdessä opettajan kanssa. Ennen soittamista on kuitenkin hyvä tutkia nuottia ja sen merkintöjä, ja käydä läpi esimerkiksi ylennysmerkit. Tässä sävellyksessä on myös tärkeää osoittaa oppilaalle kappaleen soiva mielikuva. Kiannon (1994, 17) mukaan soivaa mielikuvaa voi opettaa lapsille jäljittelyn avulla. Pientä sävelmää toistetaan riittävästi, jotta kappale antaa oppilaalle sisäisen mielikuvan sävellyksestä. Lapsille tulisi valita sointuvia, melodisia ja soivan mielikuvan herkästi sytyttäviä kappaleita. (Kianto 1994, 17.) Ankojen aamukävely -sävellyksessä mustilla koskettimilla seikkaileminen tekee kappaleesta melodisen kuuluisen.

3.15 Peikkometsä

Peikkometsä on kappale, jossa harjoitellaan synkooppi-rytmiä. Oppilas soittaa kappaleen pelkästään oikealla kädellä. Kappaleessa on myös säestys ja säestäjänä voi toimia esimerkiksi oppilaan opettaja. Säestys luo kokonaisuudesta mukaansatempaavan. Melodiassa vuorottelevat non-legato ja staccato.

Alkeispianokoulukirjoista ainakin Suomalaisen pianokoulukirjan Alkusoitto sisältää synkooppiä harjoituttavan Kanoottilaulu-kappaleen (Saari, Sarmanto-Neuvonen & Ranta 2002). Kiannon (1994, 52) mukaan rytmiä oppii hahmottamaan parhaiten aluksi liikkeen kautta; kävellen, keinuen, tanssien tai taputtaen.

3.16 Kissojen tikapuukävely

Kissojen tikapuukävely -kappaleessa oppilas saa seikkailla koskettimistolla koko pianon leveydeltä. Jos oppilaan on hankala ylettyä pianon äärilaidoilta toiseen, hän voi myös olla seisaaltaan pianon ääressä. Tässä kappaleessa oppilaan kädet menevät jatkuvasti ristikkäin. Kappaleen lopussa oppilas pääsee kokeilemaan myös glissandon soittamista.

Oman hauskuutensa tähän sävellykseen tuo se, että oppilas pääsee soittamaan pianoa sen äärimmäisiä rekistereitä myöten. Tällaisen kappaleen avulla soittajalle ei ehdi syntyä pelkoa koskettimistolla tapahtuvia ”hyppyjä” kohtaan (Junttu 2010, 71-72). Kappale kehittää myös Játékok-kokoelmasta Juntun tiivistämää pedagogista periaatetta kehon keskiviivan ylittämisestä (Junttu 2010, 71).

3.17 Revontulien tanssi

Revontulien tanssi on pianokoulukirjan viimeinen kappale. Vasen käsi säestää koko kappaleen ajan mustilta koskettimilta oikean käden poimiessa kokonuootteja sekä valkoisilta että mustilta koskettimilta. Oman motorisen haasteensa tuo pedaalin käyttö. Tämä kappale valikoitui kirjan viimeiseksi kappaleeksi juuri sen teknisen haastavuutensa vuoksi.

Juntun (2010, 102) mukaan lapsi oppii pianonsoittoon tarvittavia taitoja pala kerrallaan. Taitojen karttuessa lapsi alkaa hahmottaa paremmin musiikillisia kokonaisuuksia ja osaa sen avulla yhdistellä ja käyttää soittamiseen sopivia liikkeitä. Kappaleen oppimisen eri vaiheet eivät tapahdu peräkkäin tietyssä järjestyksessä, vaan taitoja opitaan osittain päällekkäin. (Junttu 2010, 102.) Revontulien tanssi - kappale vaatiikin oppilaalta riittävästi erilaisia taitoja sen oppimiseksi.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Testasin sävellyksistäni kolmea pianokappaletta oppilaillani. Tutkimuksessa oli mukana kolme 8-11- vuotiasta lasta, joista jokainen sai soitettavakseen kaikki kolme testikappaletta. He olivat soittaneet pianoa 2-13 kk. Tutkimus vei hieman aikaa, koska kunkin oppilaan piti harjoitella heille kolme täysin uutta pianokappaletta. Kaikkineen oppilaat harjoittelivat kappaleita n. kuukauden ajan.

Kaikki oppilaat kokeilivat kutakin kappaletta kahdella soittotunnilla. Aina soitettun kappaleen jälkeen he täyttivät lyhyen haastattelulomakkeen. (ks. Liite 1.) Haastattelulomakkeessa oppilaat ympeyivät parhaalta tuntuvan vaihtoehdon kappaleen vaikeustasoa koskien. Kysyin myös mielipidettä siitä, miltä kappaleen soittaminen tuntui. Oppilas sai lisäksi vastata, mistä hän piti kappaleessa eniten, ja minkä vuoksi. Häneltä kysyttiin myös, oliko kappaleessa jotakin, mistä hän ei pitänyt.

Asian sai myös perustella. Lomakkeen lisäksi havainnoin soittotunneilla sitä, millainen ilmapiiri tunnilla vallitsi testikappaleita kokeiltaessa: ilmenikö kappaleita opeteltaessa ongelmia, tai tuliko sävellyksissä ilmi jotakin sellaista, mitä pitäisi vielä muokata.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen. Lisäksi olen käyttänyt siinä laadullista tutkimusotetta. Koska toiminnallisessa opinnäytetyössä valmistetaan aina jokin konkreettinen tuote, tavoitteena on tehdä siitä yksilöllisen ja persoonallisen näköinen, jotta se erottautuisi muista samankaltaisista tuotteista. Opinnäytetyön asiasisällön tulisi olla sopiva sen käyttämälle kohderyhmälle. Laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti käytin tutkimuksessani haastattelulomaketta. Vaikka toiminnallisessa opinnäytetyössä tieto kerätään samalla tavalla kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä, toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuskäytännöt eivät ole niin tarkkoja. Toiminnallisessa opinnäytetyössä laadullisen tutkimusmenetelmän avulla kerättyä aineistoa ei välttämättä tarvitse analysoida niin tarkasti. (Vilka & Airaksinen 2003, 51, 53, 57.)

4.1 Mietintöjä sävellysten testaamisesta

Up and down-kappale sai oppilailta positiivisen vastaanoton. Opettelimme ensin vasemmassa kädessä toistuvan bassomelodian, joka jäi helposti oppilaiden mieleen. Sen jälkeen harjoittelimme oikean käden melodian, jossa esiintyy heti ensimmäisen tahdin alussa kahdeksasosatauko- ja nuotti. Havainnollistin malliksi ensimmäisen tahdin rytmiä taputtamalla. Lisäksi kokeilimme ensin oikean käden melodiaa pianon kannen päällä sormilla naputtaen.

Viimeistään toiselle pianotunnille tullessa oppilaat osasivat jo soittaa koko kappaleen yhteen molemmilla käsillä. Kaikille oppilaille haastavin asia kappaleessa näytti olevan oikean käden legato-linjan soittaminen. Jokainen oppilaista soitti aluksi oikean käden melodian liian painokkaasti. Legatosta piti muistutella heitä usein.

Sätkynukesta tuli oppilaiden suosikkikappale. Siinä haastetta toi vasemman käden jatkuva hyppelehtiminen oikean käden ylitse. Myös staccaton soitto oli kaikille aluksi hankalaa ja siksi sitä piti harjoitella eri tavoin. Oppilaat harjoittelivat staccatoa ensin erikseen molemmilla käsillä pianon kannen päällä ja sitten koskettimistolla muutamilla sävelillä. Lisäksi näytin heille mallia soittamalla staccatoa heidän ranteensa päällä, jolloin heidän oli helpompi hahmottaa, miten staccato tulisi soittaa.

Kappale osoittautui kuitenkin loogiseksi. Oppilaat huomasivat soitettavien sävelien liikkuvan koko ajan toisiaan lähellä käsien ristikkäin menosta huolimatta. F-avaimella on vasemman käden soitettavana koko kappaleen ajan pelkästään f-nuotit, joita kutsuin opettaessani turvapaikoiksi. Lisäksi vasemmalla kädellä on G-avaimelta poimittavanaan f-, g- ja a-nuotteja. Oikean käden tehtäväksi jää kappaleessa pelkästään sekuntisoinnut, joissa sävelinä ovat aina c ja d. Sekuntisointuja on kirjoitettu sekä g- että f-avaimelle, mutta ne soitetaan joka kerta samasta kohdasta, pianon keskirekisteristä. Nuottiin on merkitty käsien vuorottelemisen v.k.- ja o.k.-merkinnöillä. V.k. tarkoittaa vasenta kättä ja o.k. oikeaa kättä.

Ankkojen aamukävely soitetaan h-säveltä lukuun ottamatta mustilta koskettimilta. Kappale on merkitty Fis-duuriin, joten aluksi kuuden ylennysmerkin näkeminen nuottiviivaston alussa hämmensi oppilaita. Jo kappaleen sävellysvaiheessa ajattelin, että alkeisoppilaat oppisivat tämän kappaleen kuitenkin nopeasti korvakuulolta. Kappaleen opettelu alkuvaiheessa olisi silti hyödyllistä tutkia ensin nuotissa näkyvät ylennysmerkit ja selittää oppilaalle niiden merkitys.

Ensimmäisellä soittotunnilla oppilaat kokivat vieraaksi asiaksi mustilta koskettimilta soittamisen. Kun neuvoin heitä ajattelemaan mustia koskettimia kaksosten ja kolmosten ryhminä, kappale alkoi rakentua nopeammin. Toisin kuin luulin, oppilaiden oli aluksi hankalaa oppia muistamaan kappaleen melodia. Siihen saattoi vaikuttaa myös se, että opettelimme kappaletta korvakuulolta, eivätkä oppilaat

olleet tottuneet sellaiseen työskentelytapaan. Vanhin oppilaista seurasi välillä myös nuotteja.

Tämä sävellys osoittautui testikappaleista vaativimmaksi. Kappale oli edistynyt jokaisen osalta seuraavaan soittotuntiin mennessä. Lopulta kuitenkin vain vanhin oppilaista kykeni soittamaan koko kappaleen sujuvasti yhteen toisella soittotunnilla. Nuorimmat oppilaat pystyivät soittamaan molemmilla käsillä yhteen vain kappaleen alkua. Tämä oli heiltä kuitenkin erityisen hyvä tulos siihen nähden, että toinen oppilaista oli käynyt soittotunneilla vasta kaksi kuukautta ja toinen neljä kuukautta.

Ankkojen aamukävely soitetaan kappaleen kahta viimeistä tahtia lukuun ottamatta staccatossa. Staccaton soittaminen ei tuottanut tässä kappaleessa ongelmaa, sillä he olivat oppineet sen jo Sätkynukke -kappaleessa. Tämän kappaleen suurimpana haasteena oli käsien siirtyminen välillä oktaavia ylemmäksi ja takaisin oktaavia alemmaksi. Yleisenä haasteena kaikille oli myös tottumattomuus soittaa mustilta koskettimilta. Sitä pidettiin kuitenkin kiehtovana asiana tässä sävellyksessä.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Sävellykseni saivat soittotunneilla erittäin positiivisen vastaanoton. Oppilaiden mielenkiinto säveltämiini kappaleisiin näkyi soittotuntien innostuneessa ilmapiirissä sekä heidän haastattelulomakkeisiin jättämässään kommentteissaan. Vaikka kaikki kappaleet eivät jokaisen oppilaan kohdalla tulleet aivan valmiiksi kahdessa soittotunnissa, heillä säilyi innostus niihin, ja aiomme edelleen jatkaa niiden harjoittelua soittotunneilla.

Kokosin oppilaiden täyttämien haastattelulomakkeiden vastaukset yhteen. Oppilaiden vastausten mukaan kaikkien mielestä testikappaleita oli ollut hauska soittaa. Yhdessäkään kappaleessa ei heidän mielestään ollut mitään, mistä he eivät pitäneet. Tästä voi siis päätellä, että onnistuin säveltämään innostavia pianokappaleita alkeisoppilaille harjoiteltaviksi. Kappaleita pidettiin vaikeustasoltaan yleisesti sopivan tasoisina ja helppoina. Vain yksi vastanneista koki yhden kappaleista vaikeana.

Nimesin kaikki kolme testikappaleita kokeilleet oppilaat kirjaimilla A, B ja C. Käytän samoja kirjaimia jokaisen kappaleen tuloksia kuvatessa, sillä jokaista sävellystäni olivat testaamassa samat oppilaat. A on 8-vuotias ja soittanut pianoa neljä kuukautta. B on 9-vuotias, pianoa kaksi kuukautta soittanut ja C 11-vuotias, joka on käynyt pianotunneilla yhden vuoden ja yhden kuukauden.

5.1 Kokemuksia kappaleesta Up and down

Ensimmäinen oppilaiden testaamista kappaleista oli Up and down. Oppilaat kokivat kappaleen vaikeustasoltaan helppona ja sopivana. Kappaletta oli kaikkien mielestä hauska soittaa. Kenenkään oppilaan mielestä Up and down -kappaleessa ei ollut mitään sellaista, mistä he eivät pitäneet.

Koska jokainen oppilaista täytti kustakin kappaleesta haastattelulomakkeen kaksi kertaa, olen poiminut tähän heidän molempien Up and down -soittokokeilujensa jälkeen kirjoittamat kommentit kysymykseen: ”Mistä pidit kappaleessa eniten?”. A vastasi molemmissa haastattelulomakkeissa näin: ”se kuulosti kivalta”. B vastasi ensimmäisen kokeilukerran jälkeen ”en tiedä”. Toisella soittotunnilla hän kirjoitti; ”se on niin sopivan vaikea”. C vastasi ensimmäisellä soittotunnilla kysymykseen näin: ”lopusta, koska vika sävel oli kiva ja se sopi oikean käden vikan sävelen kanssa”. Toisella vastauskerralla C:n mielestä ”sen voimakkuuserot olivat kivoja”.

5.2 Sätkynukesta soittajien lempikappale

Soittajat pitivät Sätkynukke –kappaletta vaikeustasoltaan helppona ja sopivana. Kaikkien mielestä Sätkynukkea oli hauska soittaa. Se näkyikin soittotunnilla innostuneisuutena. Kaikki oppilaat vastasivat ”ei ollut” haastattelulomakkeen kohtaan ”Oliko kappaleessa jotakin, mistä et pitänyt? Miksi?”.

A:n mielestä kappaleessa oli mukavinta ”rytmi” ja ”käden liikkeet”. B piti ensimmäisellä soittotunnilla kappaleessa eniten siitä, ”koska se kuulosti pomppivalta”. Toisella soittotunnilla hänen mielestään kappaleessa oli edelleen mukavinta se, kun ”se pomppii ja on pirteä”. C piti Sätkynukke –kappaleessa ”siitä kun se oli niin erilainen ja hauska” ja ”siitä kun se oli niin iloinen”.

5.3 Ankat mustilla koskettimilla

Ankkojen aamukävely –sävellyksessä oppilaiden mielipiteet kappaleen vaikeustasosta jakautuivat. Molempien soittokertojen jälkeen A koki kappaleen tasoltaan sopivana, B vaikeana, kun taas C helppona. Joka tapauksessa kaikkien oppilaiden mielestä kappaletta oli ollut hauska soittaa, eikä siitä löytynyt mitään, mistä he eivät olisi pitäneet.

A:n mielestä Ankkojen aamukävely –kappaleessa oli parasta se ”kun piti soittaa mustilla koskettimilla”. B oli sitä mieltä, että ”se kuulostaa tallustelulta” ja ”ne tallustelevat kun kuuntelee”. C piti molempien soittokertojen jälkeen kappaleessa eniten ”siitä kun siinä soitettiin mustilla koskettimilla paljon”.

5.4 Analysointia

Oppilaat pitivät kappaleista, koska ne olivat niin erilaisia keskenään. Up and down -kappale kuulosti heidän mielestään kivalta. He eivät kuitenkaan osanneet tarkkaan määritellä, mikä teki kappaleesta mukavan kuuloisen, vaikka kysyin sitä heiltä erikseen vielä suullisesti. Bojner-Horwitzin ja Bojnerin (2007, 70) mukaan on hankalaa osoittaa tarkalleen, miten musiikki vaikuttaa ihmiseen, ja mikä herättää tietyn tunteen jossakin tietyssä kappaleessa. Ilmeisesti kappale yksinkertaisesti vain kuulosti heistä musiikillisesti miellyttävältä. Luulin, että kappaleen haastavin asia olisi ollut käsien yhteistyöskentely, mutta vaativimmaksi asiaksi koettiin lopulta legaton soittaminen.

Soittajat olivat erityisen vaikuttuneita Sätkynukke -kappaleesta. Yksi oppilaista ihmettelikin, olinko minä todella säveltänyt sen. Kappale koettiin iloisena ja pirteänä, mihin varmasti vaikuttivat sävellykseen valitsemani staccato -soittotapa ja kappaleen dynamiikkaerot. Sätkynukessa ehdottomasti haastavimmaksi asiaksi koettiin käsien ristikkäin meno. Toiseksi vaikeimmaksi asiaksi koettiin staccaton soittaminen.

Ankkojen aamukävely -kappaleen vaikeustason oppilaat kokivat kukin erilaisena. Vaikeustason kokeminen helppona, sopivana tai vaikeana oli suoraan verrannollinen siihen, kuinka kauan oppilas oli käynyt soittotunneilla. Vasta kaksi kuukautta soittotunneilla käynyt oppilas koki kappaleen vaikeana, neljä kuukautta soittanut piti kappaletta sopivana, kun taas yhden vuoden ja yhden kuukauden soittotunneilla käynyt piti kappaletta helppona. Ankkojen aamukävely -kappaleessa käytettävät mustat koskettimet tuntuivat oppilaista haastavilta, mutta samalla kiehtovilta. Mustat koskettimet saivat kappaleen kuulostamaan eksoottiselta ja synnyttivät oppilaissa erilaisia mielikuvia.

Oppilaiden haastattelulomakkeisiin jättämien kommenttien, soittotunneilla vallinneen innostuneen ilmapiirin, sekä tunneilla tekemiäni havaintojen perusteella olen tyytyväinen sävellyksiini. Testaamani pianokappaleet olivat alkeisoppilaille vaikeustasoltaan sopivan haastavia. Siitä voi päätellä, että kappaleet olisivat toimivia myös muillakin alkeisoppilaille.

Huomasin onnistuneeni siinä, että kappaleet kehittävät pedagogisesta näkökulmasta oppilaiden soittoteknistä osaamista. Hyvänä tuloksena voi erityisesti pitää sitä, että kappaleet säilyivät oppilaiden mielestä niiden pedagogisesta sisällöstä huolimatta mielenkiintoisina ja motivoivina soittoharjoituksina. Kappaleet kuulostivat oppilaiden mielestä hauskoilta. Tämä olikin yksi opinnäytetyöni päätavoitteista: säveltää soittoa kehittäviä, mutta innostavia ja oppilaille mieleisiä pianokappaleita.

Vaikka oppilaat testasivatkin säveltämistäni kahdestakymmenestä kappaleesta vain kolmea, voin olla iloinen näistä kolmesta kappaleesta saatuihin tuloksiin. Koska alkeispianokoulukirjani ei ollut vielä valmis kappaleita testatessa, jouduin käyttämään opettaessani tulostettuja nuotteja. Jos kirja olisi ollut valmis, olisin voinut analysoida myös oppilaiden kommentteja kirjan yleiseen ulkoasuun ja esimerkiksi sen kuvitukseen liittyen.

Sävellykseni kehittivät myös opetussuunnitelmaan laadittuja perustaso 1-kurssin yleisiä tavoitteita. Kurssin tavoitteisiin kuuluivat esimerkiksi luontevan soittotaidon löytäminen, yksinkertaisen nuottitekstin lukemaan oppiminen, sekä kyky tuoda esiin kappaleen luonnetta ja tunnelmaa (Pianonsoiton tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005).

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni päätavoitteena oli säveltää pedagogisia, mutta lapsille mieleisiä pianokappaleita sisältävä alkeiskirja oppilaiden soitettavaksi ja opettajien ohjausmateriaaliksi. Oppilaiden testikappaleista antaman palautteen ja soittotunneilla tekemiäni havaintojen perusteella onnistuin säveltämään lapsia kiinnostavia pianokappaleita.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprojekti oli hyvin monivaiheinen ja työläs. Minulla ei ollut aiempaa kokemusta oman kirjan valmistamisesta. Alkeispianokoulukirjan valmistaminen oli isompi urakka, kuin olin ajatellut. Kirjan tekemisessä auttoi kuitenkin se, kun tiesin, että siitä valmistuu konkreettinen ohjausmateriaali pianonsoitonopetusta varten.

Kirjan toteuttaminen lähti kappaleiden säveltämisestä. Itse säveltäminen ei tuottanut minulle ongelmia, mutta kappaleiden kirjoittaminen nuoteiksi tuntui suurelta työltä, koska minulla oli vain vähän aiempaa kokemusta nuotinnusohjelmien käytöstä. Toisaalta juuri nuoteiksi kirjoittaminen oli hyvin opettavaista. Samalla kun opin käyttämään nuotinnusohjelmaa, huomasin tarkkailevani aiempaa paremmin minulle

uusien kappaleiden nuottimerkintöjä. Näin esimerkiksi dynamiikkamerkinnot eivät enää jää soittaessa niin helposti huomaamatta.

Sekä Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän (2005) että Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän (2002) tavoitteena on tarjota edellytyksiä musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Elinikäinen harrastaminen on samalla myös elinikäistä oppimista. Elinikäisen oppimisen yhteydessä olisi tärkeää pohtia sitä, mitä leikki merkitsee oppimisessa (Siirola 2009, 172).

Ajattelen, että musiikin harrastaminen sen eri muodoissaan on mitä oivallisin leikkimisen muoto aivan kaikenikäisille. Tikkasen (2003), Kallialan ja Tahkokallion (2001) mukaan leikkiä on siellä, mistä löytyy mielikuvitusta, luovuutta, iloa ja mielihyvää. Heidän mukaansa leikki kuuluu kaikille iästä riippumatta ja se on luovuutemme lähde läpi elämän. (Siirola 2009, 172.) Alkeispianokoulukirjan kappaleita säveltäessäni olen saanut käyttää runsaasti mielikuvitusta ja luovuutta, mutta samalla se on tarjonnut minulle ilon ja mielihyvän tunteita. Toivon, että pianokappaleitani soittavat oppilaat saisivat kokea sävellysteni kautta iloisia ja antoisia leikkihetkiä pianon äärellä.

LÄHTEET

Ahonen, R. & Rouhe, T. 2002. Lukutunti pienelle pianistille. Helsinki: F-Kustannus Oy.

Bojner-Horwitz, E. & Bojner, G. 2007. Mielihyvää musiikista. Suom. S. Salonen. Helsinki: WSOY.

Glover, J. 2000. Children Composing 4-14. London: RoutledgeFalmer.

Junttu, K. 2010. Vauhdin hurmaa ja liikkeen hiljaisuutta koskettimilla. György Kurtágin Játékok-kokoelman inspiroima pedagoginen näkökulma pianonsoiton alkuopetukseen. Osa tohtorintutkinnon opinnäytekokonaisuutta. Helsinki: ADigi.

Ervasti, M., Muhonen, S. & Tikkanen, R. 2013. Säveltämisen monet mahdollisuudet musiikkikasvatuksessa. Julkaisussa Musiikkikasvattaja: Kohti reflektiivistä käytäntöä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jääskeläinen, K. & Kantala, J. 2003. Vivo piano. Alkeiskirja. Helsinki: Otava.

Kabalevsky, D. 1988. Music and education: a composer writes about musical education. London: Jessica Kingsley: Unesco.

Kianto, M. 1994. Matka pianon soittamiseen. Kirja pianonsoiton ja pianopedagogiikan opettajille ja opiskelijoille. Helsinki: Otava.

Linnankivi, M., Tenkku, L. & Urho, E. 1981. Musiikin didaktiikka. Jyväskylä: Gummerus.

Sirola, E. 2009. Musiikin elinikäinen oppiminen. Julkaisussa Musiikkikasvatus: Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Vaasa: Ykkös-Offset.

Lehtonen, K. 2010. Musiikki ja psykoanalyysi. Julkaisussa Musiikkipsykologia. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.

Louhos, M., Juris, C. & Liu-Tawaststjerna, H. 2002. Pianon Avain. Alkeisohjelmisto. Helsinki: F-Kustannus.

Louhos, M., Juris, C. & Liu-Tawaststjerna, H. 1995. Pianon Avain 1. Helsinki: Warner/Chappell Music Finland Oy.

Musiikin perusteet. 2015. Musiikkisanasto 1. Viitattu 27.10.2015.
http://musiikkiopisto.fi/mupe/?page_id=257

Ojala, J. & Väkevä, L. 2013. Säveltäjäksi kasvattaminen. Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino.

Pianonsoiton tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet. 2005. Suomen musiikkioppilaitosten liitto. Viitattu 23.9.2015.
<http://www.musicedu.fi/easydata/customers/musop/files/tasosuoritukset/suomi/piano2005.pdf>

Saari, A., Sarmanto-Neuvonen, & Ranta, M. 2002. Suomalainen pianokoulu. Alkusoitto. Uud. laitos. painos. Porvoo: WSOY.

Suomisanakirja. 2015. Viitattu 5.10.2015.
<http://www.suomisanakirja.fi/pedagoginen>

Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002. Opetushallitus. Viitattu 24.9.2015.
http://www.oph.fi/download/123013_musiik_tait_ops_2002.pdf

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005. Opetushallitus. Viitattu 24.9.2015.
http://www.oph.fi/download/123012_taideyl_ops.pdf

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Äikäs, S. 2004. Pedagogista musiikkia etsimässä. Oman sävellystyön analysointia pedagogisesta näkökulmasta. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu,

ammattillinen opettajakorkeakoulu, opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelulomake

Kristiina Ruusuvuori

HAASTATTELULOMAKE

IKÄ _____

KUINKA KAUAN OLET SOITTANUT PIANOA?
_____ VUOTTA / _____ KUUKAUTTA

1. Mitä kappaletta soitit pianotunnilla?

2. Ympyröi vaihtoehtoista sopivin

Kappale oli mielestäni:

helppo

sopiva

vaikea

3. Ympyröi vaihtoehtoista sopivin

Kappaletta oli hauska soittaa:

samaa mieltä
mieltä

en osaa sanoa

eri

4. Mistä pidit kappaleessa eniten? Miksi?

5. Oliko kappaleessa jotakin, mistä et pitänyt? Miksi?